

ODŮVODNĚNÍ

Obecná část

A) Vysvětlení nezbytnosti navrhované novely, odůvodnění jejích hlavních principů

Navrhovaná novela Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 20. června 2002, č. j. 20/2002-SM, kterou se upravuje postup při evidenci a zařazování rozhodnutí okresních, krajských a vrchních soudů do systému elektronické evidence soudní judikatury (dále jen „instrukce“) vychází z potřeby reflektovat požadavky veřejnosti na zvýšení transparentnosti a předvídatelnosti soudního rozhodování za účelem posílení a podpory přístupu ke spravedlnosti a zvýšení jednotnosti soudní judikatury, a to rozšířením okruhu zveřejňovaných anonymizovaných rozhodnutí soudů.

Dále je instrukcí upřesňován postup při samotné anonymizaci rozhodnutí před jejich zveřejněním. V neposlední řadě je předmětem novely uvedení některých ustanovení do souladu s aktuální legislativní úpravou, která se předmětné oblasti týká.

Bez přijetí předkládané novely instrukce není nadále možno efektivně naplňovat závazky vyplývající pro Českou republiku zejména z Akčního plánu České republiky - partnerství pro otevřené vládnutí, resp. z přistoupení České republiky k mezinárodní iniciativě Partnerství pro otevřené vládnutí (Open Government Partnership, též „OGP“), stejně tak jako z Resortní strategie pro rozvoj e-justice na období let 2016 - 2020 a z Akčního plánu boje s korupcí.

B) Zhodnocení platného stavu instrukce a odůvodnění nezbytnosti její změny

Instrukce v platném znění ukládá soudům zveřejňování rozhodnutí na základě čistě subjektivního vyhodnocení jejich předpokládané judikatorní hodnoty. Tento stav se do budoucna jeví jako nevyhovující v souvislosti s cíli a závazky, k jejichž naplňování se Česká republika zavázala a které vyplývají mj. z výše zmíněných vnitrostátních i mezinárodních dokumentů.

Z uvedených důvodů byl ze strany Ministerstva spravedlnosti naplánován proces postupného rozšiřování soudních agend, ve kterých budou zveřejňována všechna soudní rozhodnutí, a to tak, aby v prvotní fázi nedošlo k nadměrnému administrativnímu zatížení soudů, avšak aby bylo zároveň možno na základě jejího vyhodnocení řádně analyzovat potřeby personálního posílení a technické vybavenosti soudů v souvislosti s budoucím zveřejňováním anonymizovaných rozhodnutí ve všech klíčových agendách soudů. Za účelem zjednodušení procesu anonymizace rozhodnutí bude soudům ze strany Ministerstva spravedlnosti poskytnut nástroj sloužící k automatické anonymizaci základních údajů.

Jedním z předpokládaných pozitivních dopadů rozšiřování okruhu zveřejňovaných rozhodnutí pak je postupné omezení agendy žádostí o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, a to v oblasti žádostí o poskytnutí soudních rozhodnutí pokrývajících určitou oblast zájmu za účelem nejrůznějších vědeckých či vysokoškolských prací.

V zájmu zachování kontinuity a kompaktnosti v dané oblasti bude ke zveřejňování dotčených rozhodnutí využita stávající databáze programu JUDIKATURA, pročež byly v této fázi zvoleny ke zveřejňování agendy krajských soudů, které mají již v současnosti editační práva k uvedené aplikaci. V další fázi procesu se pak počítá s rozšířením editačních přístupů i pro soudy okresní.

C) Zhodnocení souladu navrhované úpravy se zákonem, k jehož provedení je navržena, včetně souladu se zákonným zmocněním k jejímu vydání

Instrukce je vydána v souladu se zákonem č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, když zveřejňování rozhodnutí za účelem posílení a podpory přístupu ke spravedlnosti je součástí úkolů státní správy soudů.

Zvláštní část

K čl. I

K bodům 1., 2., 4., 7. až 10., 12., 13. [uvozovací věta, § 1 odst. 1, § 2 písm. a), § 5 a § 7 odst. 1, § 16 odst. 1, § 18]

Jedná se o legislativně - technické úpravy, resp. doplnění zákonného zmocnění, na základě kterého je instrukce vydávána a aktualizaci odkazovaných právních předpisů.

K bodu 3. [§ 1 odst. 1 písm. c)]

Tímto ustanovením je v obecné rovině zakotvena povinnost soudů zveřejňovat nově nikoliv pouze „významná“ rozhodnutí, ale i další rozhodnutí stanovená touto instrukcí.

K bodu 5. [§ 2 písm. c)]

Nově je za účelem ujasnění pojmosloví instrukcí definován význam pojmu anonymizace.

K bodu 6. [§ 2a a 2b)]

Ministerstvo spravedlnosti za účelem zjednodušení procesu anonymizace zajistilo nový nástroj sloužící k automatizování procesu anonymizace základních údajů, jako jsou např. osobní jména, příjmení, data narození apod., a to tak, že tento nástroj navrhne automaticky základní údaje k odstranění. Následně je třeba v zájmu eliminace možných selhání automatu a posouzení veškerých údajů jednotlivě i v jejich vzájemných souvislostech odpovědnou osobou provést kontrolu, zda údaje navržené k odstranění zahrnují veškeré údaje, jejichž zveřejněním by mohlo dojít k ohrožení nebo porušení práv či právem chráněných zájmů osob a rovněž zda se naproti tomu nejedná o údaje, které anonymizaci nepodléhají. Rozhodnutí musí i po provedení anonymizace zůstat srozumitelné, aby tak nebyl popřen smysl jeho zveřejnění. Zároveň je však nezbytné zajistit, aby z rozhodnutí byly odstraněny všechny údaje, které běžně anonymizací základních údajů pozbývají schopnosti identifikace konkrétního subjektu (případně za běžných okolností anonymizaci ani nepodléhají), avšak ve spojení s dalšími okolnostmi vyplývajícími z konkrétního rozhodnutí je na jejich podkladě možno konkrétní fyzickou osobu identifikovat.

V dotčených ustanoveních je v první řadě popsáno, jakým způsobem mají být anonymizované údaje nahrazeny (resp. čím), a dále rovněž které údaje v obecné rovině anonymizaci podléhají a které nikoliv.

K bodu 11. (§ 14 odst. 1)

Navrhované ustanovení zrušuje odkaz na ustanovení kancelářského řádu Nejvyššího soudu týkajícího se postupu při anonymizaci, neboť tento postup je zcela nahrazen nově vkládanými ustanoveními § 2a a 2b.

K bodu 14. (část pátá)

Ustanovení navazují na ust. § 1 odst. 1 písm. c) a konkretizují rozsah zveřejňovaných rozhodnutí, osoby odpovědné za provádění anonymizace rozhodnutí podle této části, postup při anonymizaci a zveřejňování rozhodnutí a údaje povinné pro zařazení do centrální evidence soudních rozhodnutí. Postup při zveřejňování rozhodnutí podle předchozích částí (tj. rozhodnutí významných z hlediska rozhodovací činnosti soudů) zůstává předkládanou novelou nedotčen.

Rozsah zveřejňovaných rozhodnutí byl stanoven tak, aby se jednalo o rozhodnutí, která mají vypovídací hodnotu ať již ve vztahu k transparentnosti soudního rozhodování, či ve vztahu k obsahu rozhodnutí využitelného ke studijním či vědeckým účelům apod.

Co se týče vkládání rozhodnutí do centrální evidence soudních rozhodnutí, bude-li touto činností pověřena soudní kancelář (kanceláře), je třeba v pokynu ke zveřejnění rozhodnutí uvést alespoň údaj o předpisech, jichž se rozhodnutí týká, a dále údaj o tom, zda byly v rozhodnutí aplikovány přímo použitelné předpisy Evropské unie, když nelze rozumně očekávat, že by takové údaje relevantně určili zaměstnanci soudní kanceláře, avšak jedná se o údaje nezbytné k zajištění celkové využitelnosti databáze soudních rozhodnutí.

Pokud jde o osoby odpovědné za provádění anonymizace, je zcela na uvážení předsedy příslušného soudu, kterou osobu (či více osob) touto činností pověří (ať již bude tato osoba anonymizaci provádět sama, či bude spíše poskytovat metodickou podporu a kontrolu správnosti provádění anonymizace pro další osoby, které budou tuto činnost vykonávat - v této souvislosti je rovněž na uvážení předsedy soudu, zda by se nemělo jednat o osobu s alespoň částečným právním vzděláním).

Časový horizont zveřejnění anonymizovaného rozhodnutí je logicky navázán na výkon porozsudkové agendy, v rámci které se běžně činnosti obdobného typu u soudů provádí.

Požadavek na provedení anonymizace soudem, který rozhodnutí vydal, vychází ze skutečnosti, že soud, který rozhodnutí vydal, je obeznámen nejen s tímto rozhodnutím, ale i s dalšími okolnostmi případu, které mohou mít vliv na rozsah anonymizovaných údajů. V souvislosti s tím pak příslušné ustanovení upravuje i postup těchto činností v rámci rozhodování o opravných prostředcích tak, že soud, který rozhodnutí vydal, provede jeho anonymizaci, akt zveřejnění pak zajistí soud prvního stupně.

Údaje, které je třeba o zveřejňovaném rozhodnutí v příslušné aplikaci vyplnit, odpovídají požadavku na možnosti vyhledávání rozhodnutí v evidenci soudní judikatury. Jedná se o datum vydání rozhodnutí, jeho formu (rozsudek, usnesení), výsledek řízení o opravném prostředku (z číselníku), spisovou značku a spisovou značku rozhodnutí nadřízeného soudu, označení ustanovení předpisů, jichž se rozhodnutí týká, označení, zda byly v rozhodnutí aplikovány přímo použitelné předpisy EU, označení úseku soudu, který rozhodnutí vydal (trestní, civilní) a jméno a příjmení soudce, o jehož rozhodnutí se jedná.

K bodu 15. (Příloha č. 2)

Agendy, v nichž budou zveřejňována rozhodnutí podle části páté instrukce, byly zvoleny jako pilotní ze stěžejních agend, v nichž by se měl proces zveřejňování do budoucna rozšiřovat tak, aby bylo zároveň možno na základě vyhodnocení této fáze procesu řádně analyzovat případné budoucí potřeby personálního posílení a technické vybavenosti soudů. Zároveň bylo stanoveno, že budou zveřejňována i rozhodnutí, která soud anonymizuje v rámci jiné činnosti (konkrétně v rámci vyřizování žádostí o informace podle zákona č. 106/199 Sb.), a tedy současné zveřejnění i v aplikaci evidence judikatury by měla v tomto případě představovat již pouze minimální zátěž.

K čl. II - Přejíhodná ustanovení

Ustanovení této instrukce by měla být aplikována po nabytí její účinnosti, a to pouze na rozhodnutí, která byla vydána po tomto datu.

K čl. III - Účinnost

Účinnost je navrhována prvním dnem sedmého kalendářního měsíce následujícího po podpisu ministryní spravedlnosti, neboť taková lhůta je považována za dostatečnou k tomu, aby se s úpravou v instrukci obsaženou seznámily osoby, jejichž činnosti se obsahově týká, a zároveň by měla poskytovat i dostatečný prostor pro nezbytnou úpravu aplikace, v níž jsou rozhodnutí zveřejňována.